Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

7 martie 2013*

„Fiscalitate — Taxa pe valoarea adăugată — Directiva 77/388/CEE — Scutirea gestionării de fonduri comune de plasament — Domeniu de aplicare”

În cauza C-275/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesfinanzhof (Germania), prin decizia din 5 mai 2011, primită de Curte la 3 iunie 2011, în procedura

GfBk Gesellschaft für Börsenkommunikation mbH

împotriva

Finanzamt Bayreuth,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii A. Borg Barthet, J.-J. Kasel și M. Safjan (raportor) și doamna M. Berger, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 iunie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru GfBk Gesellschaft für Börsenkommunikation mbH, de E. Schulz;

— pentru guvernul german, de T. Henze, în calitate de agent;

— pentru guvernul elen, de I. Pouli și de K. Boskovits, în calitate de agenți;

— pentru guvernul luxemburghez, de C. Schiltz, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de C. Soulay și de B.-R. Killmann, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 noiembrie 2012,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1, denumită în continuare „A șasea directivă").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între GfBk Gesellschaft für Börsenkommunikation mbH (denumită în continuare „GfBk"), pe de o parte, și Finanzamt Bayreuth, pe de altă parte, având ca obiect refuzul acesteia din urmă de a scuti de taxa pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA") serviciile de consiliere prestate de GfBk unei societăți de investiții (denumită în continuare „SIF").

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Articolul 13 secțiunea B litera (d) din A șasea directivă are următorul cuprins:

„Fără a aduce atingere altor dispoziții comunitare, statele membre scutesc, în anumite condiții pe care acestea le stabilesc în scopul de a asigura aplicarea corectă și directă a scutirilor de mai jos și de a preveni orice posibilă evaziune, fraudă sau abuz:

[...]

(d) următoarele operațiuni:

[...]

3. operațiuni, inclusiv negocierea, privind conturile de depozit sau conturile curente, plăți, viramente, creanțe, cecuri și alte instrumente negociabile, exceptând recuperarea creanțelor;

[...]

5. operațiuni, inclusiv negocierea, dar exceptând gestionarea sau păstrarea, cu acțiuni, participații la societăți sau asociații, obligațiuni și alte valori mobiliare [...];

6. gestionarea de fonduri comune de plasament, așa cum sunt definite de statele membre." [traducere neoficială]

4 Articolul 1 alineatele (2) și (3) din Directiva 85/611/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind anumite organisme de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM) (JO L 375, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 138) definește aceste organisme în termenii următori:

„(2) În sensul prezentei directive și sub rezerva articolului 2, prin «OPCVM» se înțelege organismele:

— al căror obiect de activitate unic îl reprezintă plasamentul colectiv în valori mobiliare al capitalului colectat de la public și care funcționează pe principiul repartizării riscurilor

și

— ale căror unități sunt, la cererea deținătorilor de unități, răscumpărate sau rambursate, direct sau indirect, din activele acestor organisme. Activitatea OPCVM-ului de a se asigura că valoarea la bursă a unităților sale nu variază semnificativ în raport cu valoarea de inventar netă este considerată echivalentă unor astfel de răscumpărări sau rambursări.

(3) Aceste organisme pot fi constituite, în temeiul legii, sub formă contractuală (fonduri deschise de investiții administrate de o societate de administrare) ori sub forma de trust (unit trust) sau sub formă statutară (societate de investiții).

[...]"

5 Conform articolului 4 alineatul (1) din această directivă, „[p]entru a-și desfășura activitatea, un OPCVM trebuie autorizat de autoritățile statului membru în care este situat".

6 Potrivit articolului 6 din această directivă, „[a]ctivitățile societății de administrare trebuie să se limiteze la administrarea fondurilor deschise de investiții și a societăților de investiții".

7 Directiva 85/611 a fost modificată prin Directiva 2001/107/EC a Parlamentului European și a Consiliului din 21 ianuarie 2002 (JO 2002, L 41, p. 20, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 149), în vederea reglementării societăților de gestionare și a prospectelor de emisiune simplificate, și prin Directiva 2001/108/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 ianuarie 2002 (JO 2002, L 41, p. 35, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 164), în ceea ce privește plasamentele OPCVM.

8 Conform articolului 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, „[a]ctivitatea de gestionare a fondurilor comune de investiții și a societăților de investiții include, în sensul prezentei directive, funcțiile menționate în anexa II, a căror listă nu este exhaustivă".

9 Anexa II respectivă menționează următoarele puncte printre „[f]uncții[le] incluse în activitatea de gestionare colectivă de portofoliu":

„– Gestionarea de portofoliu

– Administrarea:

(a) serviciilor juridice și de gestiune contabilă a fondului;

(b) cererilor de informare ale clienților;

(c) evaluării portofoliului și determinării valorii unităților (inclusiv aspectele fiscale);

(d) controlului respectării dispozițiilor reglementare;

(e) ținerii registrului deținătorilor de unități;

(f) distribuției veniturilor;

(g) emisiunilor și răscumpărărilor de unități;

(h) rezultatului încheierii contractului (inclusiv emiterea de certificate);

(i) registrelor de evidență a operațiunilor.

– Comercializarea".

10 Articolul 5g alineatul (1) din Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, a introdus pentru statele membre posibilitatea de a „autoriz[a] societățile de gestionare să delege terților, în scopul unei mai eficiente exercitări, în contul propriu, a uneia sau mai multor dintre funcțiile lor”, cu condiția ca acest mandat să îndeplinească cerințele enunțate la literele (a)-(i) ale articolului 5g alineatul (1) menționat.

11 Printre aceste cerințe figurează cea prevăzută la litera (c) a dispoziției respective, potrivit căreia, „în cazul în care delegarea privește gestionarea investiției, mandatul poate fi acordat numai întreprinderilor autorizate sau înmatriculate cu scopul de gestiune a activelor și supuse unei supravegheri prudențiale; delegarea trebuie să fie în conformitate cu criteriile de repartizare a investiției stabilite periodic de către societățile de gestionare”.

Dreptul german

12 Potrivit articolului 4 punctul 8 litera (h) din Legea privind impozitul pe cifra de afaceri (Umsatzsteuergesetz) din 26 noiembrie 1979, în versiunea în vigoare în perioada 1999-2002, în discuție în litigiul principal (denumită în continuare „UStG”), „gestionarea fondurilor comune” este scutită de taxă „în conformitate cu Legea privind societățile de investiții [Gesetz über Kapitalanlagegesellschaften, denumită în continuare «KAGG»]”.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

13 GfBk este o întreprindere al cărei obiect de activitate îl constituie difuzarea de informații și de recomandări în domeniul bursier, prestarea de servicii de consiliere în materie de plasament al instrumentelor financiare și comercializarea de investiții de capital.

14 În cursul lunii decembrie 1999, GfBk a încheiat un contract cu SIF care gestiona, în conformitate cu KAGG, sub forma unui fond comun de plasament, un fond de investiții deschis publicului. Astfel, GfBk s-a angajat să acorde consiliere acestei SIF „cu privire la gestionarea activelor fondului” și să îi „facă recomandări privind cumpărarea sau vânzarea de active, pe baza unei analize constante a situației fondului”. GfBk s-a obligat de asemenea să „țină seama de principiul repartiției riscurilor, de restricțiile legale cu privire la investiții [...], precum și de [...] condițiile de plasament”.

15 Rezultă din dosar că părțile conveniseră ca GfBk să fie remunerată pentru serviciile sale de consiliere cu un anumit procent calculat din valoarea medie lunară a fondului comun de plasament.

16 În executarea acestui contract, GfBk a transmis SIF în discuție în litigiul principal, în cursul anilor 1999-2002, prin telefon, prin fax sau prin e-mail, recomandări privind cumpărarea și vânzarea de valori mobiliare. SIF respectivă introducea recomandările în sistemul său de gestiune a ordinelor de cumpărare și de vânzare și le executa, adesea în decurs de câteva minute de la primirea lor, după ce verifica dacă acestea nu încalcă nicio restricție legală în materie de investiții aplicabilă fondurilor comune de plasament. Astfel, chiar dacă SIF respectivă nu făcea alegeri autonome în ceea ce privește gestionarea fondului de investiții, ea păstra puterea de decizie și răspunderea finală. GfBk primea informări cu privire la executarea recomandărilor, precum și tabele zilnice privind structura fondului de investiții care făcea obiectul serviciilor de consiliere pe care le presta.

17 În cadrul procedurii fiscale referitoare la impozitul pe cifra de afaceri, GfBk a solicitat ca serviciile sale de consiliere a SIF în discuție în litigiul principal să fie scutite de TVA în calitate de servicii externalizate de gestionare de fonduri comune de plasament. Finanzamt a respins această cerere, considerând că serviciile prestate de GfBk nu constituie o „gestionare de fonduri comune de plasament” în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă și, prin urmare, nu pot justifica o asemenea scutire.

18 GfBk s-a adresat justiției pentru a contesta deciziile adoptate împotriva sa. În cadrul recursului pe care l-a formulat în fața Bundesfinanzhof, acesta din urmă a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Pentru interpretarea noțiunii «gestionare de fonduri comune de plasament» în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din [A șasea directivă], prestația unui gestionar terț al unui fond comun de plasament nu reprezintă o prestație suficient de specifică și nu beneficiază, prin urmare, de scutirea de [TVA] decât:

a) în cazul în care respectivul terț exercită și activități de gestionare, nu doar de consiliere, sau

b) în cazul în care, prin natura sa, prestația se distinge de alte prestații printr-o particularitate care, potrivit dispoziției menționate, este specifică scutirii de impozit sau

c) în cazul în care acest gestionar acționează în executarea unui mandat în sensul articolului 5g din Directiva 85/611/CEE, astfel cum a fost modificată?”

Cu privire la întrebarea preliminară

19 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă și în ce condiții serviciile de consiliere privind plasamentul în valori mobiliare prestate de un terț unei SIF intră în sfera noțiunii „gestionare de fonduri comune de plasament” în vederea aplicării scutirii prevăzute la articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă.

20 În această privință, este necesar să se amintească de la bun început că serviciile de gestionare furnizate de un gestionar terț intră, în principiu, în domeniul de aplicare al articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă, gestionarea fondurilor comune de plasament vizată la punctul 6 menționat fiind definită în funcție de natura prestațiilor, iar nu în funcție de furnizorul sau de destinatarul prestației (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 mai 2006, Abbey National, C-169/04, Rec., p. I-4027, punctele 66-69).

21 Cu toate acestea, pentru a fi calificate drept „operațiuni scutite” în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă, serviciile de gestionare prestate de un gestionar terț trebuie să formeze un ansamblu distinct, apreciat în mod global, și să constituie elementele specifice și esențiale ale gestionării fondurilor comune de plasament (a se vedea în acest sens Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctele 70-72).

22 În ceea ce privește, în continuare, operațiunile specifice activității organismelor de plasament colectiv, rezultă din articolul 1 alineatul (2) din Directiva 85/611 că operațiunile OPCVM constau în plasamentul colectiv în valori mobiliare al capitalului colectat de la public. Astfel, OPCVM constituie și gestionează portofolii de valori mobiliare cu capitalul depus de subscriitori pentru cumpărarea de unități, în numele acestora și contra unei remunerații (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 octombrie 2004, BBL, C-8/03, Rec., p. I-10157, punctul 42, Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctul 61, și Hotărârea din 19 iulie 2012, Deutsche Bank, C-44/11, punctul 32). Pe lângă funcțiile de gestionare de portofoliu, constituie funcții specifice organismelor de plasament colectiv și cele de administrare prestate de organismele de plasament colectiv înseși, precum cele enunțate în anexa II la Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, în cadrul rubricii „Administrarea” (a se vedea Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctul 64).

23 Rezultă din cele ce precedă că, pentru a stabili dacă serviciile de consiliere privind plasamentul în valori mobiliare prestate de un terț unei SIF intră în sfera noțiunii „gestionare de fonduri comune de plasament” în vederea aplicării scutirii prevăzute la articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă, este necesar să se verifice, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 27 și 31 din

concluzii, dacă serviciul de consiliere privind plasamentul în valori mobiliare prestat de terț prezintă o legătură intrinsecă cu activitatea proprie unei SIF, astfel încât să aibă drept efect îndeplinirea funcțiilor specifice și esențiale ale gestionării unui fond comun de plasament.

24 În această privință, este necesar să se arate că serviciile care constau în transmiterea de recomandări privind cumpărarea și vânzarea de active unei SIF prezintă o legătură intrinsecă cu activitatea specifică acesteia, care constă, astfel cum s-a amintit la punctul 22 din prezenta hotărâre, în plasamentul colectiv în valori mobiliare al capitalului colectat de la public.

25 Faptul că serviciile de consiliere și de informare nu sunt enumerate în anexa II la Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, nu se opune includerii lor în categoria serviciilor specifice care constituie activități de „gestionare" a unui fond comun de plasament în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă, întrucât chiar la articolul 5 alineatul (2) din Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, se subliniază că lista din anexa menționată „nu este exhaustivă".

26 Nici faptul că serviciile de consiliere și de informare prestate de un terț nu atrag o schimbare în situația juridică sau financiară a fondului nu se opune includerii acestora în sfera noțiunii „gestionare" a unui fond comun de plasament, în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă.

27 Astfel, este necesar să se amintească faptul că, în cuprinsul punctelor 26, 63 și 64 din Hotărârea Abbey National, citată anterior, Curtea a decis că în sfera noțiunii „gestionare" a unui fond comun de plasament nu intră doar gestionarea investițiilor, care implică alegerea și cesionarea activelor care fac obiectul acestei gestionări, ci și serviciile de administrare și de contabilitate, precum calcularea valorii dividendelor și a prețului participațiilor sau al acțiunilor fondului, evaluarea activelor, ținerea contabilității, pregătirea declarațiilor pentru distribuirea dividendelor, elaborarea de informări și documentări pentru conturile periodice și pentru declarațiile fiscale, statistice și pentru TVA, precum și elaborarea previziunilor de venituri. Prin urmare, are mai puțină importanță faptul că, precum în cauza principală, sarcina de a pune în aplicare recomandările privind cumpărarea și vânzarea de active furnizate de GfBk, după verificarea conformității lor cu limitele de investiție, revenea SIF în cauză.

28 În plus, modul de redactare a articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă nu exclude în principiu posibilitatea ca gestionarea de fonduri comune de plasament să se descompună în diferite servicii distincte, care pot intra apoi în sfera noțiunii „gestionare de fonduri comune de plasament" în sensul acestei dispoziții și care pot beneficia de scutirea prevăzută în aceasta, chiar dacă sunt prestate de un gestionar terț (Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctul 67), cu condiția ca fiecare dintre serviciile respective să aibă drept efect îndeplinirea funcțiilor specifice și esențiale ale gestionării unui fond comun de plasament. Or, astfel cum s-a arătat la punctul 24 din prezenta hotărâre, aceasta este situația și în cazul recomandărilor privind cumpărarea și vânzarea de active furnizate de un terț unei SIF.

29 Trebuie de asemenea să se arate că includerea serviciilor de consiliere și de informare în categoria serviciilor specifice care constituie activități de „gestionare" a unui fond comun de plasament în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă nu poate să încalce principiul neutralității fiscale pentru motivul că serviciile de consiliere furnizate unor persoane fizice sau juridice care își investesc direct banii în titluri de valoare ar fi supuse TVA-ului.

30 Trebuie, astfel, amintit că investitorii care își plasează direct activele în titluri de valoare nu sunt supuși TVA-ului și că obiectivul scutirii operațiunilor aflate în legătură cu gestionarea de fonduri comune de plasament prevăzută la articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă este acela de a facilita micilor investitori, prin intermediul organismelor de plasament colectiv, investițiile în titluri de valoare cu excluderea costurilor privind TVA-ul, pentru a se asigura neutralitatea sistemului comun de TVA atunci când se pune problema alegerii între investiția directă în titluri de valoare și cea care

intervine prin intermediul organismelor de plasament colectiv (a se vedea Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctul 62, și Hotărârea din 28 iunie 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust și The Association of Investment Trust Companies, C-363/05, Rep., p. I-5517, punctul 45).

31 În plus, supunerea la plata TVA-ului a serviciilor de consultanță în investiții prestate de un terț ar avea ca efect favorizarea SIF-urilor care au consultanți de investiții proprii în raport cu SIF-urile care ar decide să apeleze la terți. Or, din principiul neutralității fiscale rezultă că operatorii trebuie să poată alege modelul de organizare care, din punct de vedere strict economic, le este cel mai avantajos, fără să riște ca operațiunile lor să fie excluse de la scutirea prevăzută la articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă (Hotărârea Abbey National, citată anterior, punctul 68).

32 În sfârșit, faptul că gestionarul extern nu ar acționa în executarea unui mandat în sensul articolului 5g din Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107, nu poate avea efect asupra includerii serviciilor de consiliere și de informare furnizate de respectivul gestionar extern în categoria serviciilor specifice care constituie activități de „gestionare" a unui fond comun de plasament în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă. Este adevărat că în cauza principală serviciile de consiliere au fost furnizate de GfBk, deși versiunea în vigoare a Directivei 85/611 nu permitea societăților de gestionare să își delege funcțiile unor terți în scopul unei exercitări mai eficiente. Cu toate acestea, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că principiul neutralității fiscale se opune, în materie de percepere a TVA-ului, unei diferențieri între operațiunile licite și operațiunile ilicite (a se vedea în special Hotărârea din 11 iunie 1998, Fischer, C-283/95, Rec., p. I-3369, punctul 21, și Ordonanța din 7 iulie 2010, Curia, C-381/09, punctele 18, 21 și 23).

33 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă trebuie interpretat în sensul că serviciile de consiliere privind plasamentul în valori mobiliare prestate de un terț unei SIF care gestionează un fond comun de plasament intră în sfera noțiunii „gestionare de fonduri comune de plasament" în vederea aplicării scutirii prevăzute de dispoziția respectivă, chiar și în cazul în care terțul nu acționează în executarea unui mandat în sensul articolului 5g din Directiva 85/611, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107.

Cu privire la cheltuielile de judecată

34 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 6 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare trebuie interpretat în sensul că serviciile de consiliere privind plasamentul în valori mobiliare prestate de un terț unei societăți de investiții care gestionează un fond comun de plasament intră în sfera noțiunii „gestionare de fonduri comune de plasament" în vederea aplicării scutirii prevăzute de dispoziția respectivă, chiar și în cazul în care terțul nu acționează în executarea unui mandat în sensul articolului 5g din Directiva 85/611/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind anumite organisme de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/107/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 ianuarie 2002.

Semnături